

MEDAJDA
TELOŽE.

Nauči kako da
#CheckitFirst

U

današnjem digitalnom dobu teško je znati kojim vijestima se može vjerovati. Dezinformacije se šire medijima na Zapadnom Balkanu alarmantnom brzinom. Strane i domaće sile sa svojim agendama pokušavaju da utiču na javno mišljenje putem lažnih i manipulativnih priča. **Moć je u tvojim rukama. Možeš da zaustaviš lažne vijesti. U samo par jednostavnih koraka možeš filtrirati stvarno od lažnog i zaustaviti širenje dezinformacija.**

Pridruži se novoj kampanji Article19, [#CheckitFirst](#), koja ima za cilj promociju etičkog novinarstva u **Bosni i Hercegovini (BiH), Kosovu, Crnoj Gori i Srbiji**. Ovaj kratki priručnik će ti dati sve što ti je potrebno da napraviš prve korake.

ZAŠTO BAŠ SADA?

Region Zapadnog Balkana je sklon dezinformacijama koje proizilaze iz globalnih kriza poput COVID-a ili ruske invazije na Ukrajinu. Ovu ranjivost eksploatišu vladajuće stranke i strane sile poput Kine i Rusije koje žele manipulirati javnim mišljenjem. **Kada strani akteri manipulišu informacijama na način koji negativno utiče na političke procese, to se naziva stranim uplitanjem i manipulacijom informacija (eng. Foreign Information Manipulation and Interference (FIMI))**

Mediji, koji bi trebalo da budu bedemi demokratije, suočavaju se sa izazovima kroz korišćenje klikbejtova i propagande. Medijske organizacije i novinari često imaju problema da održe etičke standarde, što još više doprinosi širenju dezinformacija.

DEZINFORMACIJA NASUPROT POGREŠNOJ INFORMACIJI

DEZINFORMACIJA je:

- Lažna informacija
- Namjerno osmišljena sa ciljem da zavara ljude

Dezinformacija se može koristiti za manipulaciju javnim mijenjem i uticaj na političke procese.

POGREŠNA INFORMACIJA je:

- Lažna informacija
- Dijeli se slučajno zbog nesporazuma, grešaka i pogrešnih tumačenja.

ŠTA JE ETIČKO NOVINARSTVO?

Etičko novinarstvo predstavlja prvu liniju odbrane protiv dezinformacija. Kada novinari slijede principe svoje profesije, vijesti koje objavljuju biće tačne. **Principi etičkog novinarstva su:**

1. ISTINA I TAČNOST
2. NEZAVISNOST
3. PRAVIČNOST I NEPRISTRASNOST
4. NE ČINITI DRUGOM ŠTETU
5. ODGOVORNOST

Za više informacija na ovu temu, posjeti:
[ARTICLE19 #CheckitFirst FAQ](#)

PET KORAKA KA ISKORIJENJAVANJU LAŽNIH VIJESTI

Ojačaj sebe, ojačaj društvo! **Kao građanin, imaš ključ za razotkrivanje dezinformacija.** Budi oprezan, ne dozvoli da te zavaraju i preduzmi odlučne korake u borbi protiv lažnih vijesti.

Korak 1: Provjeri izvor informacija

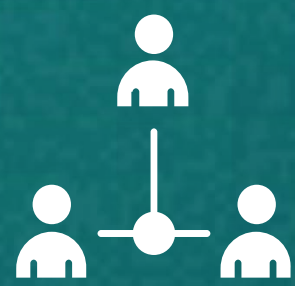
Saznaj više o web stranici ili platformi na kojoj su informacije objavljene. Ukoliko je u pitanju poznata i ugledna novinska organizacija, vjerovatnoća da su pružene tačne informacije je veća. Stari članci se često mogu plasirati kao da su aktuelni kako bi zavarali čitaoce.

Korak 2: Analiza autora

Istraži autorove kvalifikacije i prethodni rad. Ima li historiju pristrasnosti ili širenja dezinformacija? Uvijek preispitaj izvor, svrhu informacije i dokaze koji su pruženi.

Korak 3: Pronađi druge izvještaje

Provjeri da li je o vijesti izvijestilo više kredibilnih izvora. Ako jeste, vjerovatno je tačna. Ne dozvoli da te zavaraju senzacionalistički naslovi. Pročitaj između redova kako bi shvatio cio kontekst.

Korak 4: Verifikuj citate i reference

Pouzdana novinski članci često citiraju izvore. Nedostatak kredibilnih izvora može biti znak upozorenja. Provjerite autentičnost bilo kojih slika ili citata koristeći alate poput obrnute pretrage slika ili web stranice za provjeru činjenica.

Korak 5: Pozovi medije da se pridržavaju principa etičkog novinarstva

Imaš prava da pozoveš medije na odgovornost podnošenjem žalbe nekom od samoregulatornih tijela. Ako primijetiš kršenje standarda etičkog novinarstva, neka se tvoj glas čuje.

Jedna od opcija koja ti je na raspolaganju je obraćanje nacionalnom udruženju novinara ili podnošenje žalbe samoregulativnom tijelu poput:

Takođe, možeš kontaktirati i platforme za provjeru činjenica:

Bosna i Hercegovina: [AFP Fact Check Europe](#), [Istinomjer](#)

Kosovo: [ADS](#) and [Kallxo](#)

Crna Gora: [AFP Fact Check Europe](#), [Raskrinkavanje](#)

Srbija: [AFP Fact Check Europe](#), [Fake News Tragac](#), [Istinomer](#), [Raskrinkavanje](#)

KORISNI ALATI ZA VERIFIKACIJU

Web stranice za provjeru činjenica: koristite ugledne stranice za provjeru činjenica kao što su [Istinomjer](#) ili [Raskrinkavanje](#) (vidi iznad) za provjeru tvrdnji.

Reverse image search: alati poput [Google Reverse Image Search](#) ti mogu pomoći u provjeri autentičnosti fotografija.

Ekstenzije za pretraživače: instaliraj ekstenzije kao što su NewsGuard ili Fake News Detector. Ove ekstenzije će ti slati upozorenja i informacije o kredibilitetu web stranica.

Verifikacija na društvenim mrežama: koristi funkcije verifikacije na platformama poput X ili Facebook-a kako bi ste provjerili autentičnost objava i profila.

KAKO KRITIČKI PRISTUPATI VIJESTIMA:

Postavljajte pitanja: uvijek preispituj izvor, svrhu informacije i dokaze koji su pruženi.

Provjerite na više izvora: ne oslanjaj se na jedan izvor vijesti. Čitaj iz više uglednih izvora kako bi se dobili cjelovitu perspektivu.

Obrazuj se: pohađaj kurseve ili čitaj knjige o medijskoj pismenosti kako bi poboljšao svoje vještine.

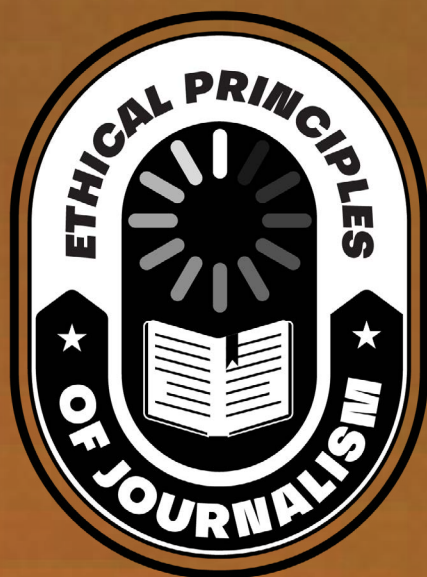

Uključi se u diskusije: učestvuj u diskusijama i forumima kako bi razmijenio mišljenja i izazivao svoje razumijevanje.

Kako bi se efikasno borili protiv dezinformacija, moramo razumjeti njene složenosti. Dezinformacije mogu biti suptilne, miješajući činjenice s neistinitim tvrdnjama. Edukacijom o tim taktikama možeš bolje identifikovati i razotkriti lažne informacije. Koristi svoje kritičko razmišljanje i provjeri informacije iz više izvora.

NAPRAVI KORAK VIŠE I ZAMOLI SVOJE OMILJENE NOVINARE DA POTPIŠU NAŠU INICIJATIVU.

Imaš prava da držiš medije odgovornim. Posjeti stranicu [stranicu](#) i saznaj koji novinari su podržali ovu inicijativu. Ohrabri one koji nisu.

Za detaljnije informacije o medijskoj pismenosti i njenom značaju, posjeti link:

[ARTICLE19 MEDIA AND INFORMATION LITERACY](#)

KADA POZIVAŠ MEDIJE NA ODGOVORNOST,
POMAŽEŠ U OSIGURAVANJU INTEGRITETA U
NOVINARSTVU...

NE DAJ DA TE LOŽE.

 #CheckitFirst

ARTICLE19

**Finansira
Evropska unija**

Ovu publikaciju je finansirala Evropska unija. Sadržaj iste je isključiva odgovornost ARTICLE19 i ne odražava nužno stavove Evropske unije.